

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת תמורה י"ח-כ"ד

בס"ד, י' אדר תשע"ב

גליון מס' 667

השבוע בגליון

- ◆ מצוה הבאה בעבירה, מתי ומדוע
- ◆ "אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה"
- ◆ הורדת יריעת ספר תורה מקדושתה
- ◆ היריעה גורמת לחוסר הידור בכל ספר התורה

- ◆ האלמנה שהתגרשה...
- ◆ צוואה שכזו
- ◆ שתי קדושות אינן חלות על קרבן אחד
- ◆ שפחה ועוברה - החצי השלם

דף כ/ב דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה

מצוה הבאה בעבירה, מתי ומדוע

כלל ידוע קיים לגבי מצוות התורה, כי "מצווה הבאה בעבירה" אינה נחשבת כמצווה. לפיכך, הנוטל לולב גזול למצוות ארבעת המינים, אינו יוצא ידי חובה, שהרי מצוות ארבעת המינים באה על ידי עבירת הגזל.

בגמרא זו אנו מתוודעים לכלל חדש: "אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה". הלומד את הגמרא מבקש לדעת, אם כוונתה לכלל המפורסם אלא שזאת הפעם הוא מנוסח באופן שונה, או שמא לפנינו כלל נוסף על הכלל המפורסם.

"אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה": הכלל "אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה" נאמר בגמרא לגבי יהודי אשר הפריש קרבן אשם בעבור עבירה שעבר, ולאחר מכן הוא ניסה להמיר את קרבן האשם בבהמה אחרת. בגמרא מבואר כי אף על פי שהתורה מצווה "היה הוא ותמורתו יהיה קודש", ולפיכך הגדרותיו של הקרבן הראשון חלות על התמורה, אין משתמשים בתמורה זו כקרבן אשם לכפרת עוונות, שכן, "אין אדם מתכפר בדבר עבירה", שקרבן התמורה נעשה קרבן על ידי עבירה.

אם אכן הכלל שלפנינו זהה בתוכנו לכלל הידוע, שמצווה הבאה בעבירה אינה נחשבת כמצווה, הדין היה נותן, כי כל קרבן שנתקדש על ידי תמורה לא יעלה על המזבח, שכן, הקדשתו באה על ידי עבירה. והנה, רש"י (ד"ה "בעבירה") מפרש, כי לא נאמרה הלכה זו אלא בתמורת קרבן אשם הבא לכפר על עבירות, אך תמורת שלמים ותמורת עולה קרבים על המזבח, כפי שנתבאר במשניות קודמות, משום שאינם באים לכפרה.

מדוע באמת אינם נחשבים מצווה הבאה בעבירה?

האחרונים מבארים כי מצווה הבאה בעבירה היא מצווה שמקיימה לא היה יכול לבצעה ללא העבירה. הגוזל לולב לא היה יכול ליטול לולב זה ללא גזלתו. אך הממיר קרבן, יכול היה להקדיש את התמורה באופן ישיר, ואינו דומה אלא לאדם אשר ביום שבת קודש ביצע מצוות

דבר העורך

ממכתבי הקוראים

כבוד מערכת מאורות הדף היומי

שלומכם ישגא לעולם!

ראשית אבקש להביע את תודתי שוב על האוצר הנפלא... הנני שולח לכם סיפור שקיבלו דודי הסופר ר' שמחה רז שיחיו.

יצחק יהודה רוזן
לוד

שכר הלימוד שניתן כמתנה

מספר הרב הושע רבינוביץ מאלקנה:

בחגונתנו שנערכה בכ"ב אלול תשכ"ה נכחו גדולי ישראל וביניהם הרה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, שהוזמן על ידי הורי ז"ל שהיו עם משפחתו ועמו בהיכרות רבת שנים.

ר' אריה התכבד בקריאת הכתובה, ולאחר החופה התכנסו המוזמנים כולם לסעודת המצווה. ניגש חותני הרב זלמן אורי (מלוס אנג'לס) לר' אריה וביקשו להצטרף עמנו לסעודה.

השיבו ר' אריה כשהוא מסביר לו בנועם לשוננו, שהוא אינו יכול להישאר לסעודה, שכן, באותה עת יש לו שיעור קבוע בגמרא, ועוד הוסיף ר' אריה ואמר, שאף בסעודת חתונת נכדתו לא נשאר עקב אותו שיעור.

ר' אריה אמר שהוא משאיר מתנה לזוג את השכר שיקבל מן השמים על השיעור בגמרא, ונפרד מאתנו לשלם.

כמוכן, שמכל המתנות שקיבלנו לפני שלושים ותשע שנים, זו המתנה היחידה שנשארה ותלווה אותנו לעתיד. מי יודע, נוהג הרב הושע רבינוביץ לומר, שמא זכות זו היא שעמדה לי לזכות ללמד בשיעורי הדף היומי שנים רבות.

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק (זינדל) זוהר** ז"ל
ב"ר אהרון ז"ל
נלב"ע ט' באדר ב' תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י בניו **אהרון ושלמה זוהר** שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל גרינברג** ז"ל
ב"ר נחמן הלוי ז"ל
נלב"ע פורים תשס"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י נכדו שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שלום זיטניצקי (בודה)** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע פורים, י"ד באדר תשמ"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מלה (מחלה) זיסר** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל
נלב"ע י' באדר תשס"א **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

קריעה על המת, שקיים את המצווה (ירושלמי שבת פרק י"ג הלכה ג', מובא ברשב"א שבת קה/ב), משום שהיה יכול לקרוע על המת במוצאי שבת. עבירתו חמורה, ענשו כבד מנשוא, אך העבירה אינה פוסלת את מצוות הקריעה (עיין שו"ת רבי עזריאל הילדסהיימר חלק א' שונות סימן ג', וע"ע בספר העיקרים לגר"ש איגר זצ"ל חלק ב' עמוד תט"ז).

דף כג/א ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים

הורדת יריעת ספר תורה מקדושתה

אחת השאלות החוזרות ונשנות בספרי הפוסקים היא שאלה נפוצה מאת סופרי סת"ם או גבאי קהילות אשר מגלים כי אחת היריעות שבספר התורה שזה עתה השלימו את כתיבתו אינה כתובה בהידור, לעומת שאר יריעות ספר התורה הכתובות בהידור כנאה וכיאה למצווה חשובה זו.

השאלה המתבקשת היא, אם מותר להחליף את היריעה ולתפור במקומה יריעה חדשה, מהודרת הימנה, כדי להדר במצוות כתיבת ספר תורה. רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סימן תתע"ט) כותב: "אם כתב אדם ספר יפה וכתב דף שאינו כל כך יפה כמו שאר הדפים, אף על פי שאין בו טעות, אם חפץ יסיר הדף ויגנוז ויכתוב אחר יפה ואין לומר עובר משום בל תשחית, לכך נאמר זה אלי ואנוהו". קיים דיון רחב בפוסקים אם פסקו זה מתייחס ליריעה שכבר נתפרה בספר תורה, או ליריעה שנכתבה ועדיין לא נתפרה בספר התורה.

פוסקים אחדים טוענים, כי לגבי יריעה שנתפרה לספר תורה, מלבד הדיון לגבי איסור בל תשחית, הדבר אסור משום שעל ידי כך מורידים את היריעה מדרגת קדושה של ספר תורה, לדרגת קדושה של כתבי הקודש. ואם תאמר, בשביל הידור מצווה מותר לעשות כן, הנה, תבוא הגמרא ותוכיח, כי אין מורידים חפץ מקדושתו עבור הידור מצווה, כלהלן.

הגמרא עוסקת באדם שהקדיש קרבן חטאת ולאחר מכן הקרבן אבד ואיננו. נטל, איפוא, היהודי בהמה אחרת והקדישה עבור חטאו. עוד בטרם היה בידו סיפק להקריב את קרבנו השני, נמצא הקרבן הראשון חי, בריא ושלם, ראוי להקרבה על גבי המזבח. בידי, איפוא, שני קרבנות, שניהם הוקדשו כדת וכדין, והשאלה העומדת בפניו היא, את מי מהם להקריב על המזבח. הגמרא מדגישה, כי כל אשר יעשה אדם זה, ייחשב רצוי ומקובל, הן אם יקריב את הקרבן הראשון והן אם יקריב את הקרבן השני - ונרצה לו לכפר עליו, אלא שיש לברר את מי מהם עליו להעדיף.

צדדי הספק מורכבים ממספר נתונים. הקרבן השני יפה ומהודר מן הקרבן הראשון. אם הקרבן השני יוקרב, יש להמית את הקרבן הראשון. אם הקרבן הראשון יוקרב, הקרבן השני ירעה בשדה עד שיפול בו מום, יימכר ודמיו ישמשו לרכישת קרבנות למקדש. כאשר ממייתים את הקרבן הראשון, מורידים אותו מקדושתו; כאשר מוציאים את הקרבן השני לרעות בשדה עד שיקבל מום, קדושתו נותרת בו, ומתבטלת מאליה עם קבלת המום [דעת רב הונא, וכפי שביארו בעלי התוספות ד"ה "דרבי"].

הגמרא מסיקה, כי דין זה נתון במחלוקת, ולהלכה נפסק (רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק ד' הלכה ג'), כי הקרבן הראשון יוקרב אף על פי שאינו מהודר. נמצאנו נלמדים, כי מאחר שאי הקרבת הקרבן הראשון תוביל להורדתו מקדושתו, אין להדר במצווה. משכך, גם אין להחליף את היריעה שכבר נתפרה, שעל ידי כך מורידים אותה מדרגתה ("אור שמח" הלכות ספר תורה פרק י' הלכה ג', ועיין שו"ת מהרש"ם חלק ד' סימן נ"ח).

היריעה גורמת לחוסר הידור בכל ספר התורה: האדמו"ר מצאנז זצ"ל, בעל "דברי יציב" (שו"ת יו"ד סימן קפ"ב), טוען מאידך, כי יש לחלק בין המקרים. במקרה המדובר בגמרא, ההפסד הנגרם כתוצאה מאי הקרבת הקרבן המהודר הוא, שהמצווה לא קויימה בהידור. לעומת זאת, יריעת ספר תורה שאינה מהודרת התפורה בין יריעות אחרות מהודרות, גורמת לכך שכל ספר התורה נחשב כספר תורה שאינו מהודר. שיקול שכזה לא עמד לפני הגמרא במקרה של שני החטאות, ויתכן שיש בו כדי להכריע לטובת ההידור במצווה [ועיי"ש שחילק בין יריעה שאינה מהודרת מתחילתה, לבין יריעה שהיתה מהודרת ולאחר מכן סר הידורה].

הגמרא הלכה אחרינו

אני ת. נ. ק. מירושלים.
יש לי שיעור קבוע עם אברך כל יום כחצי שעה במסכת קידושין. אנו מקפידים לא להפסיד אף יום אפילו שעובדים קשה ויש סידורים. לפני יומיים הלכתי לשמחה משפחתית, ושכחתי לתאם אתו מועד אחר ללימוד. להפתעתי, גם הוא הופיע שם על תקן 'חבר של האבא', ומיד אמר לי 'נו, מה יהיה עם השיעור? ותוך כדי כך הוא מראה לי שבשולחן לידינו יש מסכת קידושין גדולה שאחד הנוכחים הביא. מיד לקחנו ולמדנו במקום.

ראינו השגחה פרטית, שאם רוצים ללמוד הקב"ה עוזר.

פזמון בית הכלא

בבית כלא "דקל" באגף התורני נפתח שיעור דף היומי, רצ"ב שיר של אחד השומעים שנכתב עם פתיחת השיעור.

בס"ד
למדתי דף יומי
האיר את עולמי
יום ועוד יום
בהתמדה ללא רפיון
נהג לך הזדמנות
תוך כדי התבוננות
ניתנה לך מאז
שלא יסולא בפז
תן לי הבינה
להבין עוד משנה
הנה עוד יום תם
ואצלי הלימוד לא נשלם
אשב עוד מעט ואלמד דף בלהט
לימוד עם שמחה
ותבוא עלי הברכה

נאחל לכל לומדי השיעור, כי בקרוב ילמדו בכל בית כנסת שלכם יחפוך.

"רק מלמעלה" - מכתב מברזיל

זה היה אחר הצהריים ערב שבת, וכרגיל היה נדמה שברגע שרצייתי לצאת מהעבודה לכיוון הבית כדי להתכונן לשבת, העומס הגיע לשיאו. קיבלתי שיחת טלפון עם בשורות טובות שקוויית להן הרבה זמן, אך הייתי חייב להוציא צ'ק למשרד רואה החשבונות לפני שהאנשים הקשורים לעניין ישנו את דעתם. בלחץ לגמור, לתקן ולהבריך את מנורת השבת שנשברה, יחד עם כל הסידורים הנותרים בחנות, עזבתי עם הצי"ק, המנורה, הקניות, תיק העבודה שלי, וכל מה שהיה צריך להגיע יחד אתי הביתה. כיביתי את האורות בחנות ונעלתי את הדלת. בדרכי על הכביש ראיתי את הפועל שלי ממחר לחנות אחרי. צלצלתי אליו בחטף מהפלאפון לוודא שהכל עבר בשלום בעיסקה הקודמת. שמחתי לשמוע שהמטלה הקשה הזאת הצליחה, כי ידעתי שהוא קיווה לצאת מוקדם מסיבותיו הוא.

סוף סוף הגעתי הביתה לשבת עם מספיק זמן לארגן את הכל, להתרחץ, להתלבש, ולעשות את כל הנדרש כדי להתכונן לשבת ולמנוחה המיוחלת. הלכנו לבית כנסת ושמחתי בתוך תוכי שהלחץ והטירדות של עוד שבוע-עבודה היו מאחורי. חזרנו הביתה מבית הכנסת לסעודה משפחתית מושקעת ומרגיעה, ושוחחנו על מגוון נושאים חשובים ומעניינים ודרשות על פרשת השבוע. יום השבת גם הוא עבר בשמחה ובמנוחה, וזכינו לארח קרובי משפחה קרובים ורחוקים שהגיעו מעבר לים לסעודת שחרית מפוארת. כולנו נהנינו.

במוצאי שבת, לאחר הבדלה, התבצעה ההתפזרות השגרית של הילדים לפעילויות שונות מחוץ לבית. כל הילדים אוהבים לבקר או לישון אצל חברים. אני ורעייתי ישבנו לערב נינוח, וסביב 23.00 החלטתי

דף כה/א דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעים

האלמנה שהתגרשה...

הכלל "דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעים" מופיע בגמרא כאן כמו גם במקומות נוספים בש"ס. ברוב המקרים הוא מובא כתוכחה לאדם אשר ציית לבן תמותה והתעלם מדברי הרב, הקב"ה. בגמרא כאן כלל זה מקבל משמעות נוספת, שונה לחלוטין, מעניינת עד למאד.

צוואה שכזו: מעשה באדם שנתן גט כריתות לאשתו ואמר לה, כי הגירושין יחולו עם... מותו. הוא ביקש להפוך אותה לאלמנה ולגרשה גם יחד. ברי, כי הדבר לא עלה בידו, מפני שאלמנה היא אשה שבעלה נפטר, וגרושה היא אשה שהתגרשה מבעל אשר לו היתה נשואה. לפיכך, בלתי אפשרי ששתי הגדרות סותרות אלו יחולו עליה זו לצד זו. משהגענו למסקנה זו, נותר עדיין צורך לברר, מה כן תהא עלובה זו, אלמנה או גרושה? האם היא גרושה שאסורה להנשא לכהן, או שהיא אלמנה, אשר במות עליה בעלה בלא זרע, חייבת בחליצה. נעבור לגמרא.

שתי קדושות אינן חלות על קרבן אחד: בכור בהמה טהורה מתקדש ברגע לידתו והופך להיות קרבן, קרבן בכור. כך נתבאר במסכת בכורות. הגמרא דנה, כיצד לנהוג באדם שבהמתו התעברה, והוא הכריז כי העובר יהא קרבן עולה. שתי קדושות, קדושת קרבן בכור וקדושת קרבן עולה, אינן יכולות לחול על קרבן אחד, לפיכך, יש לדעת איזו קדושה תחול על העובר, קדושת קרבן בכור או קדושת קרבן עולה. הגמרא אומרת, כי קדושת קרבן בכור תחול, ומשנשאלה שאלה בבית המדרש מדוע הדבר כן, השיב אביי בפשטות, "דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעים?"

הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל (גליוני הש"ס ב"ב קסב/א) טוען, כי בתירוצו של אביי טמון כלל יסודי בענייני חלויות. כאשר הגדרה מסויימת אמורה לחול מעצמה, ואדם מנסה לדחוק אותה ולמנוע את חלותה באמצעות החלת חלות אחרת חליפתה, אזי - "דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעים", היינו: החלות הבאה מאליה, שלא על ידי הקדשת אדם אלא בהוראת התורה, עדיפה על פני החלות היונקת את מקור חיותה מפעולת התלמיד. נשוב לאלמנה-גרושה.

מעמד האלמנה נוצר מעצמו, חלות זו אינה פועל יוצא של מעשה אדם, אלא משמת הבעל אשתו הופכת אלמנה. לעומת זאת מעמד הגרושה נוצר על ידי מעשה אדם, הבעל מגרש את אשתו ומקבע את מעמדה כגרושה. לפנינו, איפוא, חלות הבאה מעצמה וחלות הבאה בידי אדם - כפי שמבואר בגמרא, רב כוחה של חלות הבאה מעצמה על פני חלות הבאה בידי אדם, ואשה זו תחשב אלמנה ולא תחשב גרושה... (ועיין "קובץ שיעורים" קידושין אות קל"ז-ז' וב"ב אות תס"ז, ועיין "קובץ הערות" כ"ה-ד' שדן בטעם הכלל אם הוא משום שמהות הבאה מאליה אלימה יותר או משום הכלל "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו" התקף על חלויות שבידי אדם ומונעם מלחול).

דף כה/ב האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד

שפחה ועוברה - החצי השלם

הגמרא עוסקת באפשרויות שונות של שחרור עבדים. לדעת חכמים, וכן נפסק להלכה, אדם אינו יכול לכתוב לעבדו שטר שחרור שבו הוא משחרר את חציו בלבד. על ידי שטר שחרור ניתן לשחרר את כל העבד בלבד.

כעת קראו נא את דבריו הבאים של הרמב"ם, וגלו את הסתירה הבולטת עד למאד בדבריו. הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ז' הלכה ה') פוסק: "הכותב לשפחתו מעוברת הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימין, הרי את שפחה וולדך בן חורין לא אמר ולא כלום שזה כמי שמשחרר חציה".

בתחילת דבריו הוא פוסק, כי ניתן לשחרר שפחה מעוברת בלא עוברה, היא משתחררת ועוברה נותר עבד. בסוף דבריו הוא פוסק, כי את העובר לבדו לא ניתן לשחרר, שאין זה אלא

לבדוק את התא הקולי לשמוע הודעות. אכן קיבלתי הודעה בשעה שלש בצהריים בשבת. ההודעה היתה ממישהו בחנות שלי!!! דלת החנות היתה פתוחה, ולא היה אף אחד בפנים, הוא לא ידע מה לעשות, לא הייתי זמין, אז הוא השאיר הודעה...

מאז שאותו גבר ניסה ליידע אותי חלפו שמונה שעות. לדלת הזו אין לשונית, וכשהיא לא נעולה היא פשוט נפתחת לרווחה עם כל רוח מצויה, בפירצה גלויה להולכים בשביל. מהר לבשתי בגדים חמים באחת עשרה בלילה, ונסעתי לחנות לבדוק מה המצב. כבר בדרך הכנתי את עצמי למה שיכול להיות. השלמתי עם האפשרות שכבר ניקן את החנות מכל וכל, כל המלאי, המחשבים, וכל השאר. ייתכן גם ששברו את כל מה שאפשר, היות ובני מכיר את האזור שבו החנות נמצאת - כמה בניינים מהפאב המקומי ובית בילוי לנכרים. נזכרתי גם שהביטוח שלי לא יכסה פשיעות, כך שלא יעשו לי שום טובות ועמדתי חסר אוניס מול המציאות.

חניתי ליד החנות בעוד שעובר אורח הציץ לתוך הדלת הפתוחה. יצאתי מהאוטו בנחת, נכנסתי לחנות, ומצאתי את הכל כפי שהיה כשעזבתי בערב שבת! סקירה כללית הספיקה לאשר את תחושותי. המחשבים, הסחורה והכל היה בסדר גמור. ישבתי והתחלתי להתבונן בתודה שאני חייב לקדוש ברוך הוא. הכרת הטוב היוותה בשבילי פריקת מתח, והמדועות למה שהרגשתי - להיותי גילוי בפועל של יד ה' בהשגחה - היתה עצומה. פרצו לי כבר פעמיים באותו המקום, והפעם אפילו השארתי להם את הדלת פתוחה. מניתי 31 שעות של השגחה צמודה במשך כל הסיפור. זה בכלל לא פשוט לזכות ב-34 שעות רצופות של השגחה, אך אני מאמין שאנחנו מושגחים בכל כך הרבה דרכים כל הזמן. אני לא בהכרח יודע מה עשיתי כדי לזכות בהשגחה שכזו. ואולי זה בכלל לא היה בזכותי! שמא החנות נשמרה בזכות אשתי, או בזכות הילדים, ההורים, הסבים וסבתות, או בזכות השבת בעצמה. בסופו של דבר אני חושב שאנו חייבים לדעת שזה יועיל לכולנו להזכר בכך שהשמירה האמיתית וההשגחה על כולנו הן באמת רק מלמעלה.

אני ממש חי את העובדה הזאת והייתי רוצה להדגיש שאנחנו חייבים להשתדל שלא לאבד או לנצל את המתנות שניתנו לנו. אנחנו יכולים לעתים לעשות את כל מה שבכוונתו וכל מה שצריך לעשות כדי לגונן על עצמנו, אך בסוף זה באמת לא תלוי בנו. "זה רק מלמעלה". אנחנו צריכים שהאמונה תוביל אותנו בדרך, ואנו חייבים לעשות את הישר והטוב ככל האפשר.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כ/ב והתנו רב חנויא לסייעי לריב"ל קשיא **קושיא ותירוץ**

אמר ראש ישיבה מפורסם. **הבריית** אומרים, 'אין אדם מת מחמת קושיא'. ואני אומר - מי שאינו מת מקושיא אינו יונק חיות מתירוץ...

דף כ/א אמר ליה משנינא שינויי דחיקי

איזהו הפתח

בהזדמנות מסויימת הסביר ה"בית הלוי" זצ"ל, מדוע אנו מוצאים לעיתים בחז"ל יישובים דחוקים לקושיות, בעוד לנו נראה שניתן היה לתרצן בדרכים מרווחות יותר.

סומא אחד, סיפר, איבד את כיוון פתח ביתו. בגששו כה וכה מצא פתח גדול מאוד. הנה הדלת קרא. לאחר מכן התחוויר לו להוותו כי הוא ממשש את המעבר לעליית הגג... הפתח האמיתי היה קטן יותר. **ללמדך**, כי לא בהכרח שהפתח הגדול והמרווח הוא גם הפתח שאתה זקוק לו...

כמי שמשחרר חצי עבד. ממה נפשך - אם שחרור העובר נחשב כשחרור מחצית השפחה, ולפיכך אינו חל, כאמור, כי אין אפשרות לשחרר חצי עבד באמצעות שטר, מדוע, איפוא, שחרור השפחה בלבד, בלא העובר, צולח בידו, הרי הוא משחרר חצי עבד בלבד, את השפחה ללא העובר? (עין השגות הראב"ד).

בשורות הבאות נתמקד בתירוץ למדני ליישוב הסתירה, מבית מדרשם של רבותינו האחרונים זכר צדיקים לברכה.

אכן, אומר רבי חיים הלוי מבריסק זצ"ל, מוסכמה היא ואין חולק על כך, כי אין אפשרות לשחרר חצי עבד באמצעות שטר. אך מוטל עלינו לבדוק מה טעם דין זה ומה היא הגדרתו. ובכן, אומר רבי חיים, הבעיה אינה נעוצה בתוצאה אלא בפעולה. כלומר, אין כל מניעה בכך שיווצר מצב של חציו עבד חציו בן חורין - עבדים חצויים כאלה נטועים לרוב בסוגיות שונות בש"ס - ההלכה שבה אנו עוסקים, מתייחסת, איפוא, לפעולת השחרור על ידי שטר, שאין בכחה של פעולה זו להתפס על מחצית עבד, וממילא היא גם אינה משחררת אותו.

מעתה, נעבור לשפחה המעוברת. הרמב"ם סובר, אומר רבי חיים, שעובר ירך אמו. לפיכך, אדון המנסה לשחרר את העובר, אינו אלא כמבקש לשחרר את חציה, שהעובר נחשב חלק מאמו. ברם, כאשר נתרכז בהגדרת "עובר ירך אמו" נבחין, כי מעולם לא נאמר שהאם היא גם חלק מן העובר, אלא שהעובר הוא חלק מן האם... כפי שהכל מבינים, כי הפרי הוא חלק מן העץ, אך העץ אינו חלק מן הפרי. האם מאצילה מהגדרותיה על העובר, אך עובדה זו אינה מחסרת מאומה ממעמדה והיא אינה כרוכה אחריו.

פשוטים הם, איפוא, עד למאד דברי הרמב"ם. שחרור האם לבדה אפשרי, משום שהאדון משחרר שפחה שלמה. אולם, את העובר לבדו, היונק את הגדרותיו מאמו, בלתי אפשרי לשחרר לבד, שהרי זה כשחרור חצי עבד (עין "לחם משנה" וחי' רבינו חיים הלוי ואור שמח, וקהילות יעקב תמורה סימן ט' אות ט'). כדי להרחיב את הידע הכללי נציין, כי הסבר זה בדברי הרמב"ם אינו אלא מבוא לנידון ענף ומסועף על רמב"ם זה, משום שהוא סותר במפורש את דברי הגמרא, בה מבואר, כי לא ניתן לשחרר שפחה ולשייר את עובריה! רבים מגדולי ישראל טרחו ועמלו ליישב את הדברים. ב"ספר המפתח" המציין את ספרי האחרונים העוסקים בפסקיו של הרמב"ם, מצויינים למעלה מחמישים ספרים הזנים בנידון!

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת תמורה • דף כ"ב • יום חמישי י"ד באדר

סוף סוף נמצא הקרבן

ישעיהו פנה לגמ"ח השבת אבדה ובקש את עזרתם הדחופה: עלי להקריב קרבן חטאת. הקדשתי קרבן והבאתי אותו לירושלים, אך הוא אבד לי! אגא עזרו לי לחפש אותו. היה עליו פתק: "שיך לישעיהו מקפר עזה, וליד האזן היתה לו נקדה חומה". צות מתנדבים התפשט בירושלים לחפושים, אך מאומה לא הועיל. לא היתה לישעיהו בררה, והוא רכש קרבן אחר והקריב אותו לחטאת. אחרי כמה ימים ראה ישעיהו יהודי הולך ברחוב עם הקרבן שלו האבוד! "הי! ר' יהודי! היכן מצאת את הקרבן הזה?" - "אני מחפש כבר כמה ימים למי להחזירו! טוב שמצאת אותי".

מה דין הקרבן? ישנה הלכה שקרבן חטאת שאבד והקריבו קרבן אחר במקומו - צריך למות. האם הקרבן הזה נקרא אבוד? אמת, הוא היה אבוד מן הבעלים שלו ומכל האנשים, אבל מן המוצא הוא לא היה אבוד... הגמרא אומרת שמקרה זה נותר בספק.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת

הר"ר אהרן חיים פונס ז"ל

ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע י"ד באדר ב' תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב שמואל קירשנבוים זצ"ל

ב"ר אליעזר הלוי ז"ל נלב"ע י"ב באדר תשס"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגור בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג אלחנן גולדהבר שליט"א
ביהכ"נ ישראל הצעיר - רמת גן
לרגל נישואי הבת

הרה"ג אליהו ממן שליט"א
ביהכ"נ תורת אברהם - נצרת עילית
לרגל הולדת הבן

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

**שיעור חדש
לתושבי מודיעין עילית**

הננו להודיע על פתיחת
שיעור חדש בדף היומי
בביהכ"נ

"קהילת שאגת אריה"

שכונת נופי עילית

בשעה 12:00

מפי מגיד השיעור
הרה"ג אברהם לוי
שליט"א

